

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

242750

ผลของการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมต่อ
พฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว
ของมารดาที่มีบุตรคนแรก

พัชรินทร์ ไชยบาล

พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการดูแลสุขภาพขั้นสูง

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พฤษภาคม 2553

ผลของการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมต่อ
พฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว
ของมารดาที่มีบุตรคนแรก

พัชรินทร์ ไชยบาล

วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการผดุงครรภ์ขั้นสูง

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พฤษภาคม 2553

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ลาวัลย์ สมบูรณ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ กันธะรักษา อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ข้อคิดเห็น และช่วยตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้กำลังใจ และเอาใจใส่ผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัย รู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงเครื่องมือให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการ โรงพยาบาลมหาสารนครเชียงใหม่ ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลพะเยา หัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาล หัวหน้าแผนกฝากครรภ์ แผนกหลังคลอด และหัวหน้าห้องตรวจนรีเวชกรรม พยาบาลและบุคลากรทีมสุขภาพทุกท่านที่กรุณาอำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบคุณมารดาที่มีบุตรคนแรกทุกท่านที่กรุณาเอื้อเฟื้อสละเวลาและให้ความร่วมมือ ยินดีเข้าร่วม เป็นกลุ่มตัวอย่างทำให้การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายสุดนี้ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ อันเป็นพื้นฐานในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอบพระคุณ ครอบครัวสำหรับแรงบันดาลใจ โอกาส และการช่วยเหลือในทุกด้าน รวมถึงเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยให้การช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยมีพลังในการทำวิจัยในครั้งนี้ คุณความดีและประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอบอบแด่บุพการี คณาจารย์ มารดาที่มีบุตรคนแรกทุกท่าน รวมทั้งผู้ที่กล่าวถึงทุกท่านที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

พัชรินทร์ ไชยบาล

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ผลของการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวของมารดาที่มีบุตรคนแรก

ผู้เขียน นางสาวพัชรินทร์ ไชยบาล

ปริญญา พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การผดุงครรภ์ขั้นสูง)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ลาวัลย์ สมบูรณ์ ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ กันชะรักษา กรรมการ

บทคัดย่อ

242750

การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวมีประโยชน์อย่างมากต่อทั้งมารดา ทารก และครอบครัว ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา คือ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคม การวิจัยนี้เป็นวิจัยกึ่งทดลองมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวของมารดาที่มีบุตรคนแรก กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาที่มีบุตรคนแรกจำนวน 52 ราย ที่มารับบริการที่แผนกฝากครรภ์ แผนกหลังคลอดและห้องตรวจหลังคลอด โรงพยาบาลพะเยา ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงและแบ่งเป็น 2 กลุ่ม สุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 26 ราย โดยมีความคล้ายคลึงกันในด้านอายุ ระดับการศึกษา และคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว กลุ่มทดลองได้รับการพยาบาลตามปกติร่วมกับการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการวิจัยได้แก่ แผนการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว สื่อวีดิทัศน์การเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ การปฏิบัติพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว คู่มือการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา

อย่างเดีวสำหรับมารดาที่มีบุตรคนแรก กลุ่มให้การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดีวสำหรับสมาชิกในครอบครัว เครื่องมือทั้งหมดได้นำไปหาความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และเครื่องมือรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบประเมินพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดีว ซึ่งมีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นในการสังเกตของผู้สังเกตเท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติทดสอบไคน์สแควร์และสถิติทดสอบค่าเฉลี่ยของประชากรแบบสองกลุ่มอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังกการทดลองคะแนนพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดีวของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $<.001$

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มารดามีพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดีวที่ถูกต้องและต่อเนื่อง ซึ่งคาดว่าจะมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติการพยาบาลและการศึกษาวิจัยต่อไป

Thesis Title Effects of Self-efficacy and Social Support Enhancement Intervention on Exclusive Breastfeeding Behavior Among First-time Mothers

Author Miss Patcharin Chaibarn

Degree Master of Nursing Science (Advanced Midwifery)

Thesis Advisory Committee

Associate Professor Lawan	Somboon	Chairperson
Associate Professor Dr. Kannika	Kantaruksa	Member

ABSTRACT

242750

Exclusive breastfeeding has enormous benefits for mothers, infants and their families. The factors influencing exclusive breastfeeding are the mother's perceived self-efficacy and social support. The purpose of this quasi-experimental research was to study the effect of a self-efficacy and social support intervention on exclusive breastfeeding behavior among first-time mothers. The sample, selected through purposive sampling, consisted of 52 first-time mothers visiting antenatal care, postpartum unit, and the clinic for postpartum check-up at Phayao hospital, from July to December 2009. The subjects were randomly divided into two groups, the experimental group and the control group, each group consisted of 26 subjects, matching of age, education levels, and the scores of the perceived self-efficacy. The experimental group received conventional nursing plus the self-efficacy and social support enhancement intervention, whereas the control group received only conventional nursing care. The instruments for intervention consisted of the exclusive breastfeeding self-efficacy and social support enhancement plan, the videotape on breastfeeding behavior role modeling, the breast feeding manual for first-time mothers, the social support on exclusive breastfeeding manual for family members. All instruments were content validated by five experts, Instruments for data collection were the demographic data questionnaire and the exclusive breastfeeding behavior questionnaire. The content validity index

of the exclusive breastfeeding behavior questionnaire was 1.00 and interrater reliability was 1.00. Data were analyzed using descriptive statistics, Chi-square test, and independent t-test.

The findings of this study revealed that after the intervention the subjects in the experimental group had statistically significant higher scores of exclusive breastfeeding behavior than that of the control group ($p < .001$).

The findings of this study can be used as a guideline to promote correct and continuous exclusive breastfeeding behavior. It is anticipated that the information is of benefit to nursing care and further research.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	6
สมมติฐานการวิจัย	6
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
การส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว	8
พฤติกรรมกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว	20
การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว	31
การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว	37
กรอบแนวคิดทฤษฎี	43
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	45
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	49
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง	51
ขั้นตอนและวิธีการรวบรวมข้อมูล	51
การวิเคราะห์ข้อมูล	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	57
การอภิปรายผล	67
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	77
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	78
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	78
เอกสารอ้างอิง	80
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เอกสารรับรองโครงการ	88
ภาคผนวก ข เอกสารพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง	90
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัย	99
ภาคผนวก ง คณะเนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่าง เด็วก่อนและหลังได้รับการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการ สนับสนุนทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง	112
ภาคผนวก จ คณะเนนการได้รับการสนับสนุนทางสังคมหลังการได้รับการส่งเสริม สมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง	114
ภาคผนวก ฉ คณะเนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่าง เด็วก่อน ระหว่าง และหลังได้รับการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและ การสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง	116

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ข	ผลการติดตามกลุ่มทดลองทางโทรศัพท์ ในระยะ 2 และ 4 สัปดาห์หลัง คลอด	118
ภาคผนวก ช	ข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวของ กลุ่มตัวอย่างภายใน 6 สัปดาห์หลังคลอด	120
ภาคผนวก ฉ	ผลการทดสอบความแตกต่างของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	122
ภาคผนวก ฅ	การคำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา	125
ภาคผนวก ฎ	รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	126
ประวัติผู้เขียน		127

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และผู้ให้การสนับสนุนหลัก	58
2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตาม จำนวนสมาชิกในครอบครัว ลักษณะครอบครัว ผู้ให้การสนับสนุนหลัก อายุครรภ์ที่มาฝากครรภ์ครั้งแรกและการวางแผนการตั้งครรภ์	59
3	จำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตามอาชีพ ปัจจุบัน รายได้เฉลี่ยของของครอบครัวต่อเดือน และความเพียงพอของ รายได้	60
4	จำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตาม ระยะเวลาที่ตัดสินใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว เหตุผลที่ใช้ใน การตัดสินใจ และความตั้งใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว	61
5	จำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว	63
6	จำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตามความ เชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ความตั้งใจ สนับสนุนให้กลุ่มตัวอย่างเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ของ สมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก	64
7	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังได้รับการส่งเสริมสมรรถนะ แห่งตนและการสนับสนุนทางสังคม	66
ซ1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตาม ระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวภายใน 6 สัปดาห์หลัง คลอด	120
ซ2	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่าง เดียวที่ 6 สัปดาห์หลังคลอดระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	121

๗3 จำนวนและร้อยละจำนวนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจำแนกตามการวางแผนเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวกายหลัง 6 สัปดาห์หลังคลอด